

GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI ETKİLEYEN FAKTÖRLERİN SOSYOLOJİK ANALİZİ

Hayati BEŞİRLİ*

ÖZET

Bu araştırma kapsamında Türkiye'de öğrenim gören üniversite öğrencilerinin alkol tüketim davranışları incelenmiştir. Çalışma ile üniversite öğrencilerinin alkol tüketimini etkileyen değişkenlerin neler olduğu araştırılmıştır. Araştırma kapsamında öğrencilerin alkol tüketimini etkileyen, aile üyelerinin davranışlarını model alma ve akran grupların etkisinin ortaya konulması gibi sosyal ve bireysel faktörlerin neler olduğunun ortaya konulması amaçlanmaktadır. Araştırma örneklemine 288 birey dahil edilmiş ve araştırma 35 sorudan oluşan soru kağıdı ile elde edilen verilerin değerlendirilmesiyle gerçekleştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: *Alkol Kullanma, İçki İçme Alışkanlığı, Alkol Tüketimi, Genç Yetişkinler.*

ABSTRACT

This article investigates college students' drinking intensity in Turkey. In this research have been investigated to some important variables which affect the college student drinking abuse. The aim of the research is social and individual factors which can affect the frequency of drinking among college students like model attitude of family members and peer group. The sample of this research is 288 college students in Ankara. The data have been collected by means of a 35 items questionnaire.

Key Words: *Alcohol Usage, Drinking, Alcohol Consumption, Young Adults.*

GİRİŞ

Alkol kullanımı farklı boyutlarda yer alsa da tüm dünyada var olan bir olgudur. Genel olarak düşünüldüğünde bireylerin alkolle tanışmaları gençlik yıllarına rastlamaktadır. Bu yıllar bireylerin ruhsal açıdan en fazla çalkantılı oldukları yıllardır. Bu dönemde bireyler arasında, yaşanan çalkantıların atlattılması sürecini destekleyici unsurlar olarak veya yetişkin birey olma sürecinin bir göstergesi olarak alkol ve sigara alışkanlıklarının kazanılması görülmektedir. Gençlik döneminin bireyler için arayış dönemi olduğu düşünülmeli ve istenilmeyen davranışlar kazanılmasında sosyal çevrenin etkisi ihmal edilmemelidir. Esas itibarıyla alkol kullanma, alışkanlığın kazanımı ve bireylerin bağımlılık süreci disiplinler arası bir yaklaşım çerçevesinde incelenen ve bu kapsamda bir çok bilim insanını ilgilendiren önemli bir konudur.

Genç bireyler arasındaki alkol kullanımı iş performansında ve okul başarısında azalma, toplumsal düzenin bozulması, şiddet, kanunsuzluk ve ölümler şeklinde olumsuzlukla ilişkilendirilir. Alkole bağlı sorunları önlemenin ~~bir yolu kurumsal düzenlemeler ve devlet tarafından yasalar çıkarmaktır. Bu~~ yasal düzenlemeler alkol tüketimini azaltmakta ve yüksek içilme riskini düşürmektedir. Bu önlemlerin tümü alkol problemine “çevresel yaklaşımlar” olarak adlandırılmaktadır (Wagenar 2005: 230). Bu yaklaşımların farklı uygulamalarına tüm toplumlarda rastlamak mümkündür.

Alt Kültür Olarak Gençlik Ve Özellikleri

İnsan hayatında biyolojik psikolojik ve sosyolojik boyutu ile önemli bir dönemini içeren gençlik dönemi, bu anlamda insanın bedensel, ruhsal ve sosyal gelişmesinin ve kişiliğinin oluşmasında hassas bir dönemi ihtiva etmektedir. Biyolojik psikolojik ve sosyolojik faktörler ve gerçekliklerin tümü, genç bireyin gelişmesi üzerinde aynı anda ve eşdeğerde etkide bulunmadığı için gençliğin tek bir faktöre dayanarak tanımını yapmak yanlış olur (Bayhan 1984: 207). Gençlik dönemi çocuklukla erişkinlik arasında yer alan; gelişme, ruhsal olgunlaşma ve erişkin yaşama geçme dönemidir. Morfolojik bakımdan organizmanın çocukluktan erişkinliğe geçişini kapsayan bu döneme ergenlik çağı, ergen olmaya çabalama dönemi de denilir. Bu döneme giriş ve dönemi tamamlama cinsiyetler arasında farklılaşmaktadır. ~~Ergenlik dönemine kızlar erkeklerden önce girer ve tamamlar (Özerkmen~~

2004 :80). Yabancı dildeki kaynaklar incelendiğinde “adolesans” kavramının gençleri ifade ettiği görülecektir.

Marshall (1999:264) gençlik teriminin üç şeyi anlatmakta olduğunu belirtmektedir. Birincisini, bebekliğin ilk dönemlerinden yetişkinliğin eşiğindeki gençliğe kadar olan evreleri ifade ederken, ikinci olarak “teenager” denilen on yirmi yaş arasındaki gençlikle ve yetişkinliğe geçişle ilgili kuram ve araştırmaları göstermek üzere hiç tatmin edici bir terim olmayan ergenliğe karşı tercih edilen bir kavram olarak, üçüncüsü de endüstriyel kent toplumunda yetişmenin getirdiği iddia edilen duygusal ve toplumsal sorunları anlatmak için kullanıldığını belirtmiştir.

Gençlik kavramını belirleyebilmek için konuya biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve sosyal psikolojik açıdan yaklaşmak mümkündür.

“Biyolojik ve psikolojik bakımdan insan toplumda 0-2 yaş arasında süt çocuğu, 2-6 yaş arasında oyun çocuğu, 6-12 yaş grubu arasında okul çocuğu sayılır, 12-20 yaş grubunda ergenleşme sürecine girmiş ve onu yürütmekte kabul edilir. İşte bu yaş grubuna bazen özel olarak, fidan, taze, körpe, filiz, küçük çocuk dense de bunlar benzetmedir. Bu gruba delikanlılar yeni yetmeler ve asıl gençler denir. Biyolojik tanımlamada 12-15 yaş arası ilk gençlik, 15-21 yaş asıl gençlik olarak ifade edilir. Gençliğin bu biçim yapılmış tanımı biyolojik tanımdır (Türker-Küyel 1986: 3).

Ülkemizde ise; bazı resmi belge ve raporlarda gençlik yaşının 12-24 yaş grubu olarak kabul edilmesinin öngörüldüğü görülmektedir. Bunun yanında Birleşmiş Milletler Örgütü’nde 15-25 yaş arasındaki kişileri “genç”, bu yaşlar arasını “gençlik çağı” olarak tanımlamaktadır (Gürses ve Gürses 1997: 47).

Gençliğin bir ruh durumu olarak tanımlanması da önemli bir düşüncedir ve bu tanım “belirli bir hayal gücüyle, korkaklıktan ziyade cesaret duygusuyla ve rahatına macerayı tercih etmekle diğerinden ayırt edilen herkesi kapsayabilir, pasiflikten ziyade aktivite esastır. Unutulmaması gereken nokta şudur; gençliği her çağda karakterize eden en önemli nitelik olaylara cesaretle hesapsızca kafa tutması ve protestoda bulunmasıdır. Kısaca kafa tutmak, sabırsızlık ve her türlü otoriteye husumet gençliğin ezeli ve ebedi karakteristiği olmuştur” (Giritli 1970: 26; Mardin 1991: 264).

Gençlik döneminin en önemli özelliği duygusal, zihinsel ve kişiler arası ilişkilerde tutarsızlıkların görülmesidir. Bu dönem bireyin benliğini oluşturup

kendisi ile ilgili önemli kararlar verdiği, yetişkin yada çocuk olduğu konusunda karar veremediği, kendini bulmaya çalıştığı bir dönemdir. Bu belirsizlik onu aşırı duyarlı, alıngan, güvensiz ve sınırlı yapar. Çocukluk döneminde anne ya da babası ile özdeşim kuran genç bu dönemde yeni özdeşim modelleri bulur. Bu dönemde telkine ve etkilenmeye açık olan genç, sigara ve alkollü içki kullanma veya uyuşturucu madde kullanımını deneme gibi zararlı alışkanlıklar edinebilir. Genç, değişen kişiliği içinde yetişkinler dünyasına katılabilmek için onlar gibi davranmak ihtiyacını hisseder. Böylece çocuk konumundan kurtulup yetişkinler arasına katılabilecek, kabul görecektir. Sigara alkol ve bağımlılık yapan maddelerle tanışma bu dönemde gerçekleşmektedir (Usanmaz 1993:1-8, Yörükoğlu 1996: 315).

Gençlik alt kültürü geniş kültürden ayrı, ondan farklı bir kültür olarak kabul edilmektedir. Başka bir deyimle; değer, norm, tutum ve davranışları bakımından bir alt kültür olarak kabul edilmektedir. Bu farklılıklar başlıca konuşma biçimleri, giyim, eğlence ve inançlar gibi alanlarda söz konusudur. Farklı tanımlamalarını yaptığımız gençlik alt kültürünün Tezcan'a göre (1997: 171) toplumda temel işlevleri söz konusudur. Bunları şöyle ifade edebiliriz:

- a) Sanayi toplumlarında, gencin çocuklukla yetişkinlik arasında radikal geçişini tamamlarken, ona destek olur.
- b) Genç orada kendi konumunu öğrenir.
- c) Çeşitli yetişkin rollerini deneyerek yeteneklerini geliştirir.
- d) Psikanalistlere göre gençlik alt kültürü, ergen asiliğine bir boşalım kanalı sağlamaktadır. Daha çok bağımsızlık mücadelesi ve anlaşılma durumları bu işlevi ortaya koyar.
- e) Gençlik alt kültürü, yetişkinliğe hazırlanma dönemi olabilir. Fakat bu durum onların değerleri ile toplumun değerleri uyum durumunda olduğu zaman söz konusudur. Oysa ki bu değerler birbirinin karşıtıdır. Bu nedenle bu işleve karşı gelinmiştir.

Gençlik alt kültürü içinde üniversite gençliği, genel nitelikleri, yaşı, cinsiyeti, aile durumu, yetiştiği öğrenim kuruluşları ve çevre özellikleri açısından bir alt kültür oluşturmaktadır. Alt kültürlerin amacı ve anlamı kimlik oluşturmada çok önemlidir. Üniversite gençliğinin deneyimlerine dayalı olarak geliştirdiği kişilik yapısı ile sürdürmekte olduğu yaşamı

arasındaki uyumu ve yaşamdan zevk almalarına ve geleceğe güvenle bakmalarına etki eden iç güçlerini saptamak gençliğin bir takım sorunlarına ışık tutacaktır (Akan 1994:873).

Yüksek öğrenim gençliği, gençlik döneminin sıkıntılarını daha yoğun yaşayan kesimdir. Genç çevresini ve kendisini daha gerçekçi değerlendirebilir. İşte bu durum üniversiteli gençte daha çok kendine güvensizlik doğurmakta boşluk içinde, çaresiz, karamsar, yılgın, yorgun, yarınlarından endişeli ve yaşamdan kopuk bir gençlik tablosu çizmektedir. Üniversiteli gençliğin içine girmiş olduğu sosyal çevre ve kent ortamı ile birlikte yeni arkadaş edinme ve kabul görme, dolayısıyla beraberinde gelebilecek olan yetersizlik duyguları, kaygıları çekingenlik, yüksek düzeyde anksiyete, engellenme ve başarı performansının düşmesi ne sebep olurken özellikle kişilik özellikleri yatkın olanlarda da alkol ve sigara yönelmelerinde risk oluşturmaktadır(Mangır 1992:1).

Birey gençlik döneminde düşünce yapısı olarak hızlı dönüşümler yaşamaktadır. Bu dönemde bireyde fizyolojik, psikolojik, sosyal alanda önemli değişimler görülmektedir, dış dünyaya ilgi artmakta sosyal koşulları sorgulama başlamaktadır. Başka bir ifade ile bu dönem riske girme eğiliminin çok fazla olduğu sosyal koşulları değiştirme gücünü bireyin kendisinde hissettiği ve tehlikeli davranışların çok kolay sergilenebildiği bir dönemdir. Bu dönem çocukluktan kurtuluş yetişkin olmak için çaba harcama sürecidir.

DeneySEL Kullanımdan Bağımlı İçiciliğe Alkol Tüketimi

Ergenlik döneminde madde kullanımı birbirini izleyen ve yığılmalı olarak tüketimi arttıran dört farklı evreden oluşan bir çeşitlilik gösterir. Bireyler farklı biyolojik, psikolojik ve sosyal faktörlerin etkisi ile bu evreler arasındaki hareketlilik gösterir ve yerini belirler. Bu dört evreyi belirleyen özellikler her evrede madde kullanımı ile ortaya çıkan duygu durumdaki değişikliklerdir. Bu dört evreyi Tamar'a göre; aşağıda belirtilen özellikleriyle ifade edilir (Tamar ve Ögel 1997: 3-15)

DeneySEL kullanım(Duygu durumunda oluşan dalgalanmaları öğrenme) evresi: Ergenin alkol kullandığı veya başka kimyasal madde kullandığında duygusal durumunda değişiklik olduğunu öğrenmesini ifade eder. Bu evre

deneme ve araştırma evresi söylenenlerin gerçekliğinin araştırılma evresidir. Bu denemeler bir diğer evre için başlangıç olabilir.

Sosyal kullanım (Duygu durumundaki dalgalanmaları arama) evresi: Ergenler duygu durumlarında dalgalanmaların oluşmasının sağlanmasına devam ederler. Ergenlerin bu duygu durumlarında değişiklik isteyen akranlar da ortaya çıkar. Beraber içki tüketimi birlikte sarhoş olma söz konusudur. Bu evre sosyal içiciliktir. Bu evre esas itibariyle bağımlılık gelişmesi olanağının artma riskini barındırır.

Operasyonel kullanım (Duygu durumunda dalgalanma ile aşırı meşguliyet) evresi: Ergende madde kötüye kullanımının geliştiği evredir. Bundan sonra bağımlılık gelişmesi olanağı artmaktadır. Bu evredeki madde kullanımı kendi kendine tedavi olarak ifade edilir. Burada iki tip kullanıcı grubu görülmektedir. Operasyonel olarak madde kullananlardan birinci grup zevk almayı devam ettirmek için kullanır. Bu tip hazcı kullanımda kimyasal olarak zevk alma duygusunun devam ettirilmesi söz konusudur. Çoğunlukla bunlar sosyal kullanıcılarıdır. İkinci gruptakiler ise, maddeyi acı verici duyguları tedavi amacıyla kullanırlar. Bu aşama bağımlılıktan çok kötüye kullanımdır.

Bağımlı kullanım (Normal hissetmek için kullanım) evresi: Bu evre yaşamın devamı için kimyasal maddeye bağımlı olunan evredir. Kimyasal olarak değişikliğe uğramış içsel durum kişi tarafından normal kabul edilmektedir.

Araştırmamız elde edilen verilerden anlaşılacağı üzere, örneklem kapsamına giren bireylerden alkol tükettiğini ifade eden bireyler "sosyal içici" kategorisinde düşünülmelidir. Sosyal içicilikte, alkol kullanımı hiç bir ciddi ve uzun süreli sağlık sorunu veya sosyal soruna yol açmaz ve alkol alınımı kesildiğinde de hiç bir sorun ortaya çıkmaz. Ancak bu evrenin bir sonraki düzeyi madde kötü kullanımının geliştiği bağımlılık sürecine geçiş düzeyidir.

Alkol Tüketiminin Sebeplerini Açıklamaya Yönelik Yaklaşımlar

Hızlı bir şekilde tüketimi artan ve aynı oranda da bağımlılık yapan alkol tüketimine gençleri yönlendiren sebepler nelerdir? Bu soruya cevap arayan yaklaşımlar olarak psikodinamik yaklaşım, davranışsal, insancı-varoluşçu, sosyo-kültürel, biyolojik yaklaşımları saymak mümkündür.

Psikodinamik yaklaşıma göre; alkolizm duygusal bir problemin göstergesidir. Bilinç söz konusu değildir. Problemin kaynağı ise; iki noktada aranmaktadır. Bunlardan birincisi alkolizmi tatmin edilmemiş bağımlılık isteklerinin bir yansıması olarak görmekte, insanların alkolik olmalarının nedenleri geçmiş yaşantılarında aramakta, konuşmalarda bir rahatlık elde etmek ve başkalarının dinlemesini sağlamak için alkolik olduğunu belirtmektedir. Problemin kaynağına yönelik ikinci eğilim ise; bağımlılık teorisinin aksine alkolizmin bilinçsiz bir istek olmadığını, güçlü bir çekimle insanları yönlendirdiğini ifade etmektedir. Bu bakış açısına göre; insanlar kendilerini iyi kontrol edemedikleri yönlerinin olduğunu farkına vararak alkolün kendilerine yeni bir güç getireceğine olan inançla daha çok içerek alkolik olurlar (Tol 1990:12).

Davranışsal yaklaşım, alkolizmi öğrenilmiş bir davranış olarak görür. Bu öğrenmede geçmişteki izlerin ve arka arkaya gelen zorlamaların etkisi söz konusudur. Burada temel zorlayıcılar olarak kendini kanıtlama, rahat sosyal davranışa girmeyi geliştirme, psikolojik gerginliği azaltma ve benzer nedenler sıralanabilir. Genel olarak gerginliğin azaltılmasının üzerinde durulmakta, herkesin kişisel sorunları olduğu bu sorunlardan kaçış noktasında alkolün çare görülerek, alkol almaya dayalı bir rahatlama sağlandığı ifade edilmektedir (Mangır 1992: 27). Bunun yanında içmeye teşvik eden faktörlerin tek gerginliği azaltma olmadığı belirtilmekte tolerans geliştirme, geri çekilme üzerinde de durulmaktadır (Herman 1972: 33, Tol 1990: 13). Davranışçı psikologlar alkolizmi bir koşullanma ürünü olarak görürler. İçki, sıkıntı ve baskıyı geçici olarak kaldırdığı için bir pekiştirme söz konusudur (Ankay 1992:121).

Alkol kullanımının sebeplerini açıklamaya yönelik yaklaşımlardan insancı-varoluşçu yaklaşım, alkoliklerin toplum tarafından dışlanmış, kendi kimliklerini bulamamış kişiler olduklarını belirtir. Alkoliklerin kendilerini gerçekten tanımlamak yerine seçtikleri yolun riskini göze alarak hem kendileri hem de toplum tarafından doğru bulunmasa bile en azından anlayışla karşılanacağı duygusu ile var olmanın yarattığı sorunları kendilerinin çözmek istediklerini belirtir. Böyle yaparak kendi doğruları ve özgür davranış seçimlerini bir kenara bırakarak hareket eder ve sonuçta kendilerini hem kendi

doğrularından hem de diğer insanlardan izole ettiğini kabul eder (Tol 1990:15).

Sosyo-kültürel yaklaşım incelendiğinde ise; toplumsal yapı, gelenek, görenek ve törelerin dinsel inanç ve öğretilerin toplumsal değişiminin hızının ve çeşitli sosyal olayların alkol tüketimi üzerindeki etkisi üzerinde durmaktadır. Toplumsal yapıda var olan bazı ritüellerin alkol tüketimini teşvik ettiğini veya alkol almaya sebebiyet verdiğini ifade etmektedir. Bunun bir yansıması olarak kültürel yapının teşkilinde dinin etkisi vurgulanarak bu yaklaşımda Protestanlarda alkolizmin düşük olduğu ifade edilmiştir. ABD’de gerçekleştirilen çalışmada beyazlar ve Yerli Amerikalılar en çok alkol tüketen bireylerdir. Afro-Amerikalılar ve Asyalılar en az düzeyde alkol tüketicisi ve Hispanikler (İspanyol ve Latin kökenliler) ise orta düzeyde tüketici olarak görülmektedir (White and Jackson 2004-2005: 185). Bu oran 18-25 yaş bireylerde arasında beyazlarda %47, siyahlarda %26, Hispaniklerde %35 ve Asyalılarda ise %26 oranındadır. Burada beyaz Amerikalılar yaşam tarzının bir unsuru olarak içki tüketimini algılamaktadırlar. Ancak siyahlar arasında bu görülmemektedir (Paschall ve Bensamin 2005: 267).

Alkol kullanmalarını açıklamaya yönelik geliştirilen biyolojik yaklaşımın açıklamalarında, alkolizmi belirleyen en önemli faktörler, fizyolojik ve kimyasal anormalliklerin genetik olarak kalıtımıyla ortaya çıkar. Yapılan araştırmalar, Japonların, Korelilerin ve Tayvanlıların alkolden fazla etkilenirken bunun tam tersine Kafkasyalıların ne kadar çok alkol alırsa alsın hiçbir şekilde etkilenmediklerini göstermiştir. Bu etnik farklar araştırmacıları, otonomik sinir sistemi etkileyen genetik faktörlerin alkole duyarlılığı düşüncesine yöneltmiştir. Bu yaklaşım bireyi alkolizme sevk eden belirleyici kriterlerin çevresel değil genetik olduğu kabulündedir (Tol 1990: 18).

Araştırmanın Problemi

İnsan davranışlarının bir çoğu öğrenilmiş davranışlardır. Öğrenme süreci ise; doğumla başlayıp ölümle tamamlanan bir süreç olma özelliği göstermektedir. Birey bu süreçte içinde yaşadığı toplumun davranışlarını içselleştirir ve kendi davranışlarını toplumsal beklentilere göre geliştirir.

Kişilik, bireylerin kendilerine özgü özelliklerinin ve bu özellikler arasındaki ilişkilerin, yani kişinin diğer insanlara ve durumlara uyum gösterme yollarının incelenmesini kapsayan bir kavram olarak düşünülmelidir. Kişilik bir insanın bütün ilgilerini, niteliklerini, yeteneklerini, konuşma tarzının dış görünümünün ve çevresine uyum tarzının özelliklerini özetleyen bir kavramdır (Uşal ve Kuşluvan 2000: 75-76). Sosyalizasyon kişiliğin kazanılmasında temel süreçtir. Gerçekten kişilik ve toplum ayrılmaz bir biçimde birbirleriyle bağlantılıdır. Bireyi içinde yaşadığı toplumdaki ve kültüründen bağımsız düşünemeyiz; aynı şekilde toplum ve kültürde bireylerin davranışlarında gerçeklik kazanır varlıklarını gösterir. Fert hayatının ayrılmaz bir parçası olan “şahsiyet”, sosyal bir olgu olan “sosyalleşme” süreci içinde teşekkül etmektedir. Sosyalleşme burada toplum içinde doğan ferdin, toplum üyeliğini kazanması için geçirdiği safhaların tümüdür. Aile ve okul gibi biri birini tamamlayan sosyal çevrelerde olgunlaşan ve adım adım “sosyalleşmeyi” takip eden fert, bu sosyalleşme içinde kendine özgü ve sosyalleşmenin şahsiyet yapısına sahip olur. Sosyo-kültürel değerlerini yeterince benimsemeyerek yetişmemiş bir kişi; hem sosyalleşme sürecini eksik bırakmış hem de “şahsiyetini” belirgin bir şekilde biçimlendirememiştir (Aydın 1986: 107-109).

Çalışmamızda sosyalizasyon konusuna alkol tüketim davranışının kazanılması bağlamında yer verilmiştir. Sosyalizasyon çalışmalarında araştırmacıların ilgilerini yoğunlaştırdıkları sorular daha çok bireylerin toplumsal yaşantıda gösterdikleri davranışları nasıl kazandıkları ve bu kazanım sürecinde etkili olan ajanların davranışları üzerine gerek olumlu gerekse olumsuz etkisinin varlığıdır. Sosyalizasyonla ilgili teorik yaklaşımlar bireylerin topluma katılım için gerekli olan çeşitli edinimleri nasıl ve hangi süreçte kazandıklarına farklı yaklaşımlar sunmaktadırlar. Biyolojik bir organizma olan insanın içine doğduğu toplumun kültürüyle hangi süreçte bütünleştiği ya da kültürün kuşaktan kuşağa nasıl aktarıldığı ve insanın bu kültürün bir unsuru haline geldiği sosyalizasyon sürecini ifade etmektedir.

Sosyalizasyon bütünleşme süreci olarak görülebilir. Bütünleşme süreçleri aracılığıyla daha önce mevcut olmayan, amaçlar ve değerlerin bir birliği yaratılır. Bu nedenle bütünleşme süreçlerine sosyalleştirme süreçleri denilmektedir. Toplum sosyalizasyon ile çocuğa sosyal bütünleşme, potansiyelini geliştirme ve kararlı, anlamlı tahminler elde etme yönünde ona gerekli olanları öğretir. Sosyalizasyon grupla bütünleşmeyi sağlamak için ferde hedefli ve amaçlı, dış ve iç davranış örneklerinin aktarılmasını sağlayan, belirli şahıslar

arasındaki etkileşim sürecidir. Burada birey, grup etkinliklerine katılabilmek için diğerlerini hesaba katmak, davranışlarını başkaları ile koordine etmek, paylaşmak ve iş birliği yapmak zorundadır (Ulusoy 1994: 11; Arslantürk ve Amman 2000: 370).

Sosyalleşme sürecinde toplumsal sosyalleştiriciler -yapısal fonksiyonalist yaklaşım çerçevesinde toplumsallaşma ajanları olarak ifade edebiliriz-bireylerde istenmeyen davranışların oluşmasında etkili olabilirler. Bunu sigara içme alışkanlığı örneklendirebilir (Özerkmen 2004:85). Özellikle genç bireyin kişiliğinin oluşumu sürecindeki modellerin cinsiyet özelliklerini bazı alışkanlıklarla vurgulamaları veya bazı istenmeyen davranış kalıplarına cinsel kimlik unsuru olma özellikleri yüklemeleri bireyin yanlış sosyalleşmesine neden olur. Toplumumuzda bu anlamdaki kabulleri “erkek adam içer”, “Ağızına aslan sütü değmeyene adam denilmez” şeklinde ifade etmek mümkündür.

Alkol bağımlılığının oluşmasında toplumsal süreçler önemlidir. Bu süreci aydınlatmada, çevrenin etkisi ve sosyal etki üzerinde durulması gerekir. Bireyin içme davranışını toplumun diğer üyeleri de şekillendirir. Alkolü deneme aşamasında kullananlar bu sırada yakınında ki insanları taklit etmeye, özendiği birini model almaya başlar. Bu sırada toplum tarafından onay verilen bir davranışı uygulamaya çalışır Böylece toplumda kendine yer edineceğini düşünür (Yüncü ve Yıldız 2005:129-133).

Ülkemizde alkol tüketimi Batı ülkelerine göre düşük olsa da hızlı bir şekilde artmaktadır. Dünya Sağlık Örgütü verilerine göre (WHO) kişi başına tüketilen içki miktarı 2000 yılı verilerine göre 1,46 litredir alkol tüketim miktarı 2001 yılında ise 1,48 litre dir. Bu miktar içinde önemli bir yeri bira (2000 de 0,71 ve 2001 de 0,76) oluşturmaktadır. (http://www3.who.int/whosis/alcohol/alcohol_apc_data.cfm?path=whosis_alcohol_alcohol_apc_alcohol_apc_data&language=english).

Türkiye’de konuyla ilgili gerçekleştirilen çalışmalar incelendiğinde 2001 yılında farklı coğrafi bölgelerde bulunan dokuz ilde ilköğretim ve orta öğretim gençleri arasında gerçekleştirilen araştırmada gençler arasında alkol kullanımını %45 olarak görülmektedir (Ögel 2003: 5). İstanbul’da gerçekleştirilen bir çalışmada ise; yaşam boyu en az bir kez kullanım yüzdesi alkol için

%27.6 olarak bulunmuştur. İstanbul'da yine gerçekleştirilen bir başka bir çalışmada son bir ayda alkol alma oranı %34.2 yaşam boyu en az bir kez sarhoş olma oranı %30.4 olarak tespit edilmiştir (Ögel 2001: 48). 1992 yılında yükseköğrenim gençlerine yönelik gerçekleştirilen çalışmada ise kadın katılımcıların %41.67'si erkek katılımcıların ise %46.29'unun alkol kullandıkları saptanmıştır (Mangır 1992: 61). Bu oran Burcu'nun gerçekleştirdiği çalışmada ise %57.7 olarak görülmektedir (Burcu 2003: 292).

Ülkemizde alkollü içki üretimi ise; Devlet İstatistik Enstitüsü 2004 verilerine göre 898471 litredir (<http://www.die.gov.tr/gostergeler.htm>). Bu çalışma ile alkol tüketimini etkileyen sosyal ve kültürel faktörlerin neler olduğu ortaya konulmakta ve bireylerin sosyalizasyon sürecinin bu alışkanlığın kazanılmasındaki etkisi incelenmektedir. Bireylerin davranışlarını kazanmaları sürecinde sosyalizasyonun etkisi düşünüldüğünde çalışmanın önemi anlaşılacaktır.

Araştırmanın Amacı

Alkolizmin pek çok nedeni söz konusudur. Kimi hallerde alkol, kaygı ve depresyondan kurtulmak, güven sağlamak, sorumluluktan kaçmak, alkol paranoyası ile bastırılmış eşcinsel dürtülerin yarattığı aşağılık duygusundan kurtulmak için içilir. Adler'e göre utangaç, çekingen, sabırsız, aşırı duyarlı ve kaygılı kişiler uyuşturucu bağımlılığı olarak geliştirilebilirler (Ankay 1992: 121).

Araştırmanın amaçlarını genel ve özel amaçları şeklinde ifade edebiliriz. Genel amaç olarak gençlerin alkol tüketimini kazanım sürecinin sosyolojik olarak ortaya konulması; özel amaçlar olarak ise, alkol kullanma sürecinde yaş, cinsiyet, anne eğitim durumu, baba eğitim durumu, aile, arkadaş çevresi, akraba grubu ve iş çevresi bağımsız değişkenlerinin etkisi ortaya konulacaktır. Bu bağımsız değişkenler arasındaki istatistiksel ilişkiler ortaya konulacaktır.

Araştırmanın Yaklaşımı ve Hipotezleri

Araştırma sürecinde alkol kullanma davranışı toplumsal yapının şekillendirdiği veya toplumsal yapı içinde şekillenen bir davranış olarak kabul

edilmiş ve davranışın psikolojik boyutu toplumsal etkileşim sürecine indirgenmiştir. Toplumsal yapının harmonik bir biçimde işlediği temel kabulüyle yapısal fonksiyonalist yaklaşım temelinde genç bireylerin alkol kullanmaları değerlendirilmiş ve toplumsal yapının bu ahenkli işleyişinin sürdürülmesinin gerekliliği çerçevesinde çalışma gerçekleştirilmiştir. Yapısal fonksiyonalist bakış açısıyla sosyal ve kültürel unsurların etkisini temel alan bir yaklaşımla, alkol tüketimi sosyal yapının bozulması ve mevcut ahenkli işleyişi etkileyen olumsuz fonksiyon icra eden bir unsur olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma sürecinde incelenen hipotezler genç bireylerin alkol tüketiminin genel karakteristiğini tespit etmeye ve gençlerin alkol tüketimini etkileyen faktörlerin ortaya konulmasına yönelik hipotezlerdir. Bunlar ;

Alkol tüketimi erkekler arasında kadınlardan daha yaygındır.

Bireylerin gelir düzeyleri ile alkol tüketimleri arasında ilişki vardır. Gelir düzeyi arttıkça alkol tüketimi artmaktadır.

Alkol tüketimi sürecinde birey aile bireylerinin davranışlarını model almaktadır.

Bireylerin alkol kullanımı arkadaş çevrelerini de etkilemekte; alkol kullanan bireylerin daha çok alkol tüketen bireyler ile arkadaşlık kurmaktadır.

Alkol tüketimi davranışının gelişmesi ile bireylerin yaşamlarını sürdürdükleri yerleşim birimi türü arasında ilişki söz konusudur.

Alkollü içki fiyatlarındaki artış alkol tüketimi üzerinde olumsuz etkiye sahiptir şeklinde ifade edilebilir

Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma 2005-2006 öğretim yılında gerçekleştirilen niceliksel bir çalışmadır. Niceliksel çalışma gerçekleştirilirken rastlantısal örneklem yöntemi kullanılarak Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi öğrencileri evreninden örneklem seçilmiştir. Edebiyat Fakültesi öğrencileri bir kitle olarak kabul edilmiş ve örneklem seçiminde basit rastlantısal örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Edebiyat Fakültesi öğrenci sayısı çalışmanın yapıldığı

güz döneminde 3917 olarak tespit edilmiş ve örneklemin yaklaşık %7'sine ulaşılmıştır. Örneklem seçiminde Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesinin öğrencileri evren olarak belirlenmesindeki en önemli sebep öğrencilerin kampusta eğitim görmeleri ve sosyal bölümleri bünyesinde barındırması nedeniyle alkol tüketiminin daha fazla olacağı kabulüdür. Bu süreçte örneklem grubu istatistiksel tekniklere uygun olarak 280 kişi olarak belirlenmiş ve bu bireylere 35 sorudan oluşan soru kağıdı uygulanmıştır. Soru kağıdında bireylerin demografik özelliklerini tespiti yönelik sorular ve alkol tüketim alışkanlıklarını tespiti yönelik sorular sorulmuştur. Sorular sorulurken çoktan seçmeli sorulara ağırlık verilmiş, açıklama gerektiren sorular ise; açık uçlu olarak bırakılmıştır. Araştırma bulguları SPSS aracılığı ile analiz edilmiş; analiz sürecinde çapraz tablolar, ki-kare ve t testi uygulanmış, regresyon analizi yapılmıştır.

2. ARAŞTIRMA BULGULARININ DEĞERLENDİRİLMESİ

Çalışmanın bu kısmında araştırma kapsamına dahil edilen bireylerin öncelikle sosyo-demografik özellikleri sunulmuş, daha sonra alkol kullanma alışkanlığına etki eden faktörlerin neler olduğu ortaya konulmuştur.

Örneklemin Yaşlarına Göre Dağılımı: Örneklemin yaş durumu incelendiğinde bireylerin 15 ile 29 yaş arasında dağılım gösterdiği görülmektedir. Bu dağılıma göre örneklemin %74,7'si 19-22 yaş grubunda yer alırken, katılımcıların %15,6'sı 23-26 yaş grubundaki bireylerden, %7,3'ü de 15-18 yaş grubundaki bireylerden oluşmaktadır. Örneklemde en düşük oranda temsil edilen bireyler ise %2,4 ile 27-29 yaş grubundaki bireyler olarak görülmektedir.

Örneklemin Cinsiyetlerine Göre Dağılımı: Örneklemin cinsiyet durumu incelendiğinde araştırmaya katılan 173 kız öğrenci örneklemin %60,1'ini ve 115 erkek öğrenci de örneklemin %39,9'unu oluşturmaktadır.

Örneklemin Aile Durumuna Göre Dağılımı: Araştırmaya katılan bireylerin aile durumları incelendiğinde katılımcı öğrencilerin %87,5'sinin anne ve babasının birlikte yaşadığı, katılımcı bireylerin %8'inin anne-babası ayrı yaşayan ailelerin mensubu oldukları ve 23 katılımcının (%8) anne veya babadan biri ölmüş aileden geldikleri görülmektedir.

Örneklemin Kardeş Durumu: Örneklemin kardeş durumu, "Siz dahil kaç kardeşiniz?" sorusu çerçevesinde incelenmiştir. Verilen cevaplar içinde dört

kardeş olduklarını ifade edenlerin yığılmalı yüzdesi %94,4'tür. Bu oran en yüksekten en düşüğe doğru %58,7'si iki kardeş, %16' s' üç kardeş ve %12,8'i ailenin tek çocuk olması şeklindedir. Örnekleme dahil bireylerin %6,9' u dört kardeş olduklarını ifade ederken, %3,1'i beş kardeş, %1,4'ü altı kardeş, %0,7'si yedi kardeş ve % 3'ü de sekiz kardeş olduklarını belirtmişlerdir.

Örneklemin Annenin Eğitim Durumuna Göre Dağılımı: Dağılımdan annenin eğitim durumu incelendiğinde en çoktan en aza doğru, katılımcıların annelerinin %36,5'inin lise ve dengi okul mezunu, %24,7'sinin lisans mezunu, %17'sinin ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların annelerinin %8,3'ü ortaokul mezunudur ve %7,6'sı yüksek lisans programı tamamlamıştır. Annelerin %2,8'i okur-yazar değildir. Yalnızca okur-yazar olanların oranı %2,1'dir ve doktora programını tamamlayanların oranı ise en düşüktür (%1).

Örneklemin Babanın Eğitim Durumuna Göre Dağılımı: Babanın eğitim durumu incelendiğinde katılımcıların babalarının %38,8'sinin lisans mezunu, %31,5'inin lise ve dengi okul mezunu, %12,2'sinin yüksek lisans programını tamamladığı ve %10,5'inin ise ilkökul mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların, %3,5'i babalarının ortaokul mezunu, %1,4'ü doktoralı, %1,4'ü okur-yazar olmadığını belirtmiştir. Örneklemede katılımcılardan, babasının yalnızca okur-yazar olduğunu ifade edenlerin oranı ise %0,7'dir. Bu oranlardan görüleceği üzere katılımcıların babalarının eğitim durumu içinde en yüksek oranı lisans programı mezunları oluştururken, bunu lise ve dengi okul mezunları izlemektedir.

Örneklemin Büyüdükleri Yerleşim Birimine Göre Dağılımı: Örnekleme dahil olan bireylerin büyüdüğü yer incelendiğinde katılımcıların %77,1'i ilde, %14,2'si ilçede büyüdüğünü ifade etmiştir. Köyde büyüdüğünü ifade edenlerin oranı %7,6'dır ve kasabada büyüdüğünü ifade edenlerin oranı ise %1 ile en düşüktür.

Örneklemin Sosyo-Ekonomik Durumlarına Göre Dağılımı: Katılımcılara geçimlerini sağlamalarındaki asli unsurun ne olduğu sorulduğunda %62,2'si aile ve akrabalarının yardımı, %22'si öğrenci bursları olduğunu ifade etmiştir. Katılımcılardan %15,6'sı da gelir sahibi (işçi, memur vb.) olduğunu belirtmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin annelerinin aylık gelir durumu incelendiğinde katılımcıların %39,2'si annelerinin 400 YTL ve aşağısı, %29'u annelerinin 401-800 YTL gelire, %15,2'si annelerinin 801-1200 YTL gelire,

%7,4'ü annelerinin 1201-1600 YTL, %4,9'u annelerinin 1601-2000 YTL aylık gelire sahip olduğunu belirtirken %4,2'si de annelerinin aylık olarak 2001 YTL den fazla gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir. Bu dağımdan bireylerin babalarının aylık gelir durumu incelendiğinde, katılımcıların %35,6'sı babalarının 801-1200 YTL, %28,1'i babalarının 401-800 YTL gelire, %12,9'u babalarının 1201-1600 YTL gelire, %11,2'si 2001 YTL den fazla gelire, %7,9'u babalarının 1601-2000 YTL gelire, %4,3'ü babalarının 400 YTL ve aşağısı gelire sahip olduklarını ifade etmişlerdir.

Örneklemin Yaşadıkları Yere Göre Dağılımı: Katılımcı bireylerin nerede yaşadıkları incelendiğinde %49'u aileleriyle, %22,2'i devlet yurdunda, %16,7'si arkadaşlarıyla evde, %8,3'ü yalnız ve %3,5'i ise özel yurttaki kaldıklarını ifade etmiştir. Katılımcılardan 1 kişi ise (%3) kız/erkek arkadaşı ile yaşadığını belirtmiştir.

Örneklemin Sigara İçme Alışkanlıklarına Göre Dağılımı: Araştırmaya katılan bireylerin %55,9'u sigara kullanmazken, %44,1'i sigara kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bireylerden sigara içenlerin kaç yaşında sigaraya başladıkları incelendiğinde katılımcıların %61,4'ü 14-17'li yaşlarda, %27,6'sı 18-21'li yaşlarda, % 10,2'si 13 yaş ve aşağısında ve %, 8'i ise 22 yaş ve üstünde sigaraya başladıklarını ifade etmişlerdir.

Örneklemin Uyuşturucu Madde Kullanma Durumlarına Göre Dağılımı: Araştırmaya katılan bireylerin %95,5'i herhangi bir uyuşturucu madde almadıklarını, %4,5'ü ise uyuşturucu madde kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Ergenlerin Alkol Tüketimi ve Bunu Etkileyen Faktörler

Alkol tüketimi gittikçe yaygınlık kazanan bir sorundur. Bu oran ülkemizde Avrupa ülkeleri ve Amerika ile kıyaslandığında düşük olsa da artan oranda seyretmektedir. Her yıl Amerika'da 1600 üniversite öğrencisi alkol kullanımına bağlı hastalıklardan ölmektedir. Yine aynı ülkede 2001 yılında alkol sorunu nedeniyle okul yönetimine başvuranların sayısı 27,386'dır (Monti ve O'Leary 2004-2005: 237). Ülkemizde ise bu konuda yapılan çalışmalara rastlanmamıştır.

Yaptığımız araştırmaya katılan bireylerin %84,7'si alkol kullanırken,

100 GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI...

%15,3'ü alkol kullanmadığını ifade etmiştir.

Tablo 1. Ergenlerin Yaşları ve Alkol Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları

			Alkol kullanımı		Toplam
			Evet	Hayır	
Yaş grubu	15-18 yaş	Sayı	18	3	21
		% Satır	85,7%	14,3%	100,0%
	19-22 yaş	% Sütun	7,4%	6,8%	7,3%
		% Toplam	6,3%	1,0%	7,3%
		Sayı	178	37	215
		% Satır	82,8%	17,2%	100,0%
	23-26 yaş	% Sütun	73,0%	84,1%	74,7%
		% Toplam	61,8%	12,8%	74,7%
		Sayı	42	3	45
		% Satır	93,3%	6,7%	100,0%
	27-29 yaş	% Sütun	17,2%	6,8%	15,6%
		% Toplam	14,6%	1,0%	15,6%
		Sayı	6	1	7
		% Satır	85,7%	14,3%	100,0%
	Toplam	% Sütun	2,5%	2,3%	2,4%
		% Toplam	2,1%	,3%	2,4%
Sayı		244	44	288	
% Satır		84,7%	15,3%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	84,7%	15,3%	100,0%	

Tablo 1'de görüleceği üzere alkol kullandığını ifade eden bireylerin %73'ü 19-22 yaş grubunda, %17,2'si 23-26 yaş grubunda, %7,4'ü 15-18 yaş grubunda ve % 2,5'i ise 27-29 yaş grubunda yer almaktadır. Yaptığımız analizde yaş grupları arasında ve alkol kullanımına durumuna göre fark bulunamamıştır (ki-kare=.359 p>.05).

Cinsiyet ve Alkol Kullanımı: Tablo 2'de görüleceği üzere araştırmaya katılan kadınların %82,7'si alkol kullandığını, erkeklerin ise %87,8'i alkol kullandığını ifade etmiştir. Başka bir ifade ile alkol kullandıklarını ifade edenlerin %58,6'sı kadın, %41,4'ü ise erkektir. Bu dağılımda cinsiyet kategorileri arasında ve alkol kullanımına durumuna göre bir fark bulunamamıştır (ki-kare =.233, p>.05).

Tablo 2. Ergenlerin Cinsiyetleri Ve Alkol Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları

			Cinsiyet		Toplam
			Kadın	Erkek	
Alkol kullanımı	Evet	Sayı	143	101	244
		% Satır	58,6%	41,4%	100,0%
		% Sütun	82,7%	87,8%	84,7%
		% Toplam	49,7%	35,1%	84,7%
	Hayır	Sayı	30	14	44
		% Satır	68,2%	31,8%	100,0%
		% Sütun	17,3%	12,2%	15,3%
		% Toplam	10,4%	4,9%	15,3%
Toplam	Sayı	173	115	288	
	% Satır	60,1%	39,9%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	60,1%	39,9%	100,0%	

İçilen İçki Çeşidi: Araştırmaya katılan bireylerin ilk içtikleri içki çeşidi olarak %58,6 bira, %22,5 şarap, %9,8 rakı, %6,1 votka, %1,2 viski, %8 tekila, %4 şampanya ve %4 kokteyl olarak belirtilmiştir. Sıklıkla içilen içki türünde ise %54,1 bira, %20,1 votka, %18,4 şarap, %6,6 rakı, %8 viski tercih edildiği ifade edilmektedir. Genç bireylerin ilk içtikleri içki çeşidi ve sıklıkla içtikleri içki çeşitleri arasında ilk sırayı bira almaktadır. Biranın içki sayılamayıp serinlemek için veya sohbet için içilen sıradan bir içecek olarak algılanması yaygın bir kanaattir. Genç bireyler arasında yaygın olarak tüketilen içki çeşidinin bira olması ülkemizdeki bira üretimi ile de desteklenebilir. 2004 yılı

102 GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI...

verilerine göre Türkiye’de bira üretimi 854,542 litre ile içki üretiminde ön sıradadır (<http://www.die.gov.tr/gostergeler.htm>. 08.04.2006 20:45)

Alkole Başlama Yaşı: Katılımcı bireylerden alkol kullandığını ifade eden bireylerin alkole başlama yaşları tablo 3’de görülmektedir. Dağılımın önemi nedeniyle veriler gruplanma yapılmadan sunulmuştur. Araştırmaya dahil olan bireylerin alkole başlama yaşı 10 ile 23 arasında dağılım göstermektedir. Bu dağılım incelendiğinde en yüksekte en düşüğe bireylerin, % 18,9’unun 15 yaşında, %16,8’sinin 18 yaşında, % 15,6’sının 16 yaşında, %13,9’sının 17 yaşında, %8,2’sinin 12 yaşında, %7’sinin 19 yaşında, %6,6’sının 14 yaşında, %6,6’sının 20 yaşında, %4,1’inin 13 yaşında, %1,2’sinin 10 yaşında, %8’inin 21 yaşında ve %4’ünün de 23 yaşında alkole başlanıldığı görülmektedir.

Tablo 3. Ergenlerin Alkol Tüketimine Başlama Yaşlarına Göre Dağılımları

	Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmış Yüzde
10.yaş	3	1,2	1,2	1,2
12 yaş	20	8,2	8,2	9,4
13 yaş	10	4,1	4,1	13,5
14 yaş	16	6,6	6,6	20,1
15 yaş	46	18,9	18,9	38,9
16 yaş	38	15,6	15,6	54,5
17 yaş	34	13,9	13,9	68,4
18 yaş	41	16,8	16,8	85,2
19 yaş	17	7,0	7,0	92,2
20 yaş	16	6,6	6,6	98,8
21 yaş	2	,8	,8	99,6
23 yaş	1	,4	,4	100,0
Toplam	244	100,0	100,0	

Alkole Kullanma ve Gelir Düzeyi: Araştırmaya katılan ve alkol kullanan bireylerin 15,3’ü gelir getirici bir işte çalıştıklarını, %25,6’sı öğrenci bursu ile geçindiklerini, % 59,1’i ise aile ve akraba yardımı ile geçindiklerini ifade etmişlerdir. Bu dağılımda alkol kullanma durumuna göre çalışanlar, öğrenci bursu ile geçinenler ve aile ve akraba yardımı ile geçinenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. ($\chi^2=0,003$, $p<0,05$).

Ekonomik düzey ile alkol kullanımı arasındaki ilişki babanın gelir düzeyinde de farklılaşmaktadır (ki-kare=.04, $p<.05$). Babanın gelir düzeyi arttıkça alkol kullanımı artmaktadır.

Tablo 4. Ergenlerin Gelir Kaynakları ve Alkol Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları

		Alkol kullanımı			Toplam
			Evet	Hayır	
Gelir kaynağı	İşçi, memur, esnaf	Sayı	37	8	45
		% Satır	82,2%	17,8%	100,0%
		% Sütun	15,3%	18,2%	15,7%
		% Toplam	12,9%	2,8%	15,7%
	Öğrenci bursu	Sayı	62	1	63
		% Satır	98,4%	1,6%	100,0%
		% Sütun	25,6%	2,3%	22,0%
		% Toplam	21,7%	,3%	22,0%
	Aile, akraba yardımı	Sayı	143	35	178
		% Satır	80,3%	19,7%	100,0%
		% Sütun	59,1%	79,5%	62,2%
		% Toplam	50,0%	12,2%	62,2%
Toplam	Sayı	242	44	286	
	% Satır	84,6%	15,4%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	84,6%	15,4%	100,0%	

Bireylerin Büyüdükleri Yer ve Alkol Kullanma: Tablo 5 incelendiğinde görüleceği üzere araştırmaya katılan bireylerden alkol kullandığını ifade edenlerin %47,9'u illerde, %35,5'i köy ve kasabalarda ve %16,7'si ise; ilçelerde büyüdüklerini ifade etmişlerdir. Araştırmada alkol kullanmaya göre, illerde büyüyenler, köy-kasabada büyüyenler ve ilçede büyüdüğünü ifade edenler arasında anlamlı bir fark bulunmuştur (ki-kare=.007, $p<.05$).

Tablo 5. Ergenlerin Büyüdükleri Yer Ve Alkol Kullanma Durumlarına Göre Dağılımları

			Alkol kullanımı		Toplam
			Evet	Hayır	
Büyünilen yer	il	Sayı	112	29	141
		% Satır	79,4%	20,6%	100,0%
		% Sütun	47,9%	67,4%	50,9%
		% Toplam	40,4%	10,5%	50,9%
	köy,kasaba	Sayı	83	5	88
		% Satır	94,3%	5,7%	100,0%
		% Sütun	35,5%	11,6%	31,8%
		% Toplam	30,0%	1,8%	31,8%
	ilçe	Sayı	39	9	48
		% Satır	81,3%	18,8%	100,0%
		% Sütun	16,7%	20,9%	17,3%
		% Toplam	14,1%	3,2%	17,3%
Toplam	Sayı	234	43	277	
	% Satır	84,5%	15,5%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	84,5%	15,5%	100,0%	

Anne, Baba, Arkadaş ve İş Arkadaşı Gruplarında Alkol Kullanma : İnsan davranışları sosyalizasyon sürecinin bir unsuru olarak şekillenmektedir. Bu düşünüldüğünde çalışmaya katılan bireylerin %69'u ailelerinde alkol kullanan aile bireyleri olduğunu, %31'i ailelerinde alkol kullanılmadığını ifade etmişlerdir. Çalışmamızda bireylerin alkol kullanımı ile ailelerinin alkol kullanımı arasında ilişki bulunmuştur (ki-kare=,007, $p<0.05$).

Katılımcıların arkadaş çevreleri incelendiğinde, %93,4'ü arkadaş çevrelerinde alkol kullanıldığını ifade ederken, %6,6'sı arkadaş çevrelerinde alkol kullanılmadığını belirtmişlerdir. Çalışmada bireylerin alkol kullanımı ile arkadaşlarının alkol kullanımı arasında ilişki bulunmuştur (ki-kare=,00, $p<0.05$).

Tüm katılımcıların akraba çevrelerindeki alkol kullanımı incelendiğinde %85,8'i akraba çevrelerinde alkol kullanıldığını ifade ederken, %12,2'si akraba çevrelerinde alkol kullanılmadığını ifade etmiştir. Dağılımda akraba çevresinde alkol kullanılıp kullanılmamasına göre fark bulunmamıştır.

Örnekleme oluşturan öğrencilerden gelir getirici bir işte çalıştığını ifade eden bireylerden %83'ü iş arkadaşlarının alkol kullandığını, %17'si iş arkadaşlarının alkol kullanılmadığını belirtmiştir. İş arkadaş çevresi ile alkol tüketimi arasında bir ilişki bulunamamıştır.

Bireylerin yakın çevrelerinin alkol tüketimine etkisi göz önünde bulundurularak bireylerin ilk içkilerini kiminle içtikleri araştırılmış, araştırma örnekleme dahil bireylerin %50,4'ü ilk içkilerini arkadaşlarıyla içtiklerini, %43,9'u aileleriyle içtiklerini, %5,7'si ise yalnız başlarına içtiklerini ifade etmişlerdir. Burada görüleceği üzere ilk içkilerin içilmesi sürecinde bireyler aile veya akran gruplarıyla beraberdir. Burada dikkat edilmesi gereken önemli bir nokta ilk içki içilirken kolektif bir davranış sergilendiği, grup normlarına uyma veya ortama uyma davranışı geliştirilmiştir.

Tablo 6'da gençlerin ilk içkilerini kimlerle içtiklerine göre dağılımda görüleceği üzere araştırmaya katılan kadınların %47,6'sı aileleriyle, %47,6'sı arkadaşlarıyla ve %4,9'u ise yalnız başlarına ilk içkilerini içtiklerini belirtmişlerdir. Dağılım erkek kategorisinde incelendiğinde ise; %38,6'sı aileleriyle, %54,5'i arkadaşlarıyla ve %6,9'unun yalnız başlarına içtikleri görülmektedir. Erkekler arasında arkadaşlarıyla içenlerin oranı kadınlardan fazladır. Bu dağılımda cinsiyet kategorileri arasında ilk içkinin içilmesi durumuna göre fark bulunamamıştır (ki-kare=.356, p>.05).

Tablo 6. Gençlerin İlk İçkilerini Kiminle İçtikleri ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

		İlk içkinin kiminle içildiği			Toplam	
		Ailemle	Arkadaşlarımla	Yalnız başıma		
Cinsiyet	Kadın	Sayı	68	68	7	143
		% Satır	47,6%	47,6%	4,9%	100,0%
		% Sütun	63,6%	55,3%	50,0%	58,6%
		% Toplam	27,9%	27,9%	2,9%	58,6%
	Erkek	Sayı	39	55	7	101
		% Satır	38,6%	54,5%	6,9%	100,0%
		% Sütun	36,4%	44,7%	50,0%	41,4%
		% Toplam	16,0%	22,5%	2,9%	41,4%
Toplam	Sayı	107	123	14	244	
	% Satır	43,9%	50,4%	5,7%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	43,9%	50,4%	5,7%	100,0%	

--	--	--	--	--	--

Alkol alma ortamı sorulduğunda araştırmaya katılan bireylerin %52'si yalnızken alkol almadıklarını belirtirken, %48'i yalnızken alkol aldıklarını ifade etmiştir.

İlk Defa Alkol Tüketimi Nedenleri: Bireylerin ilk defa alkol tüketimlerinin sebepleri tablo 7'de görülmektedir. Araştırmaya katılan bireylerin en yüksekten en düşüğe doğru %52,5'i zevk almak, %18,3'ü merak, %17,5'i eğlenmek amacı ile, %6,7'si arkadaş çevresinin etkisi ile, %3,8'i sevgilisinden ayrıldığı için, %1,3'ü de sıkıntılarından kurtulmak için alkol aldıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 7. İlk Defa Alkol Tüketimi Nedenleri ve Cinsiyetlerine Göre Dağılımları

		Alkol kullanma nedenleri						Toplam	
		Merak	Zevk almak için	Arkadaş çevresinin etkisi ile	Sevgiliden ayrıldığı için	Sıkıntılardan kurtulmak için	Eğlenmek amacıyla		
Cinsiyet	Kadın	Sayı	26	69	8	7	2	29	141
		% Satır	18,4%	48,9%	5,7%	5,0%	1,4%	20,6%	100,0%
		% Sütun	59,1%	54,8%	50,0%	77,8%	66,7%	69,0%	58,8%
		% Toplam	10,8%	28,8%	3,3%	2,9%	,8%	12,1%	58,8%
	Erkek	Sayı	18	57	8	2	1	13	99
		% Satır	18,2%	57,6%	8,1%	2,0%	1,0%	13,1%	100,0%
		% Sütun	40,9%	45,2%	50,0%	22,2%	33,3%	31,0%	41,3%
		% Toplam	7,5%	23,8%	3,3%	,8%	,4%	5,4%	41,3%
	Toplam	Sayı	44	126	16	9	3	42	240
		% Satır	18,3%	52,5%	6,7%	3,8%	1,3%	17,5%	100,0%
% Sütun		100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
% Toplam		18,3%	52,5%	6,7%	3,8%	1,3%	17,5%	100,0%	

Tablo 7 incelendiğinde araştırmaya katılan kadınların %48,9'u zevk almak, %20,6'sı eğlenmek için, %18,4'ü merak, %5,7'si arkadaşlarının etkisi, %5'i sevgilisinden ayrıldığı için, %1,4'ü ise sıkıntılardan kurtulmak için eğlenmek amacıyla alkol kullandıklarını belirtmişlerdir. Erkelere ise %57,6'sı zevk almak için, %18,2'si merak ettiği için, %13,1'i eğlenmek amacıyla, %8,1'i arkadaşlarının etkisi ile, %2'si sevgilisinden ayrıldığı için ve %1'i sıkıntılarında kurtulmak için ilk defa alkol aldıkları belirtmiştir. Kadınlar

arasında eğlenmek amaçlı alkol tüketimi ilk defa alkol alma ikinci sırada yer alırken, erkekler de ikinci sırayı merak almakta, eğlenmek amaçlı alkol tüketimi üçüncü sırada yer almaktadır. Bu dağılımda cinsiyet kategorileri arasında ve alkol kullanma nedenlerine göre fark bulunamamıştır. (ki-kare=.467 $p>.05$).

Alkol Tüketim Sıklığı ve Tüketildiği Ortam: Bireylerin alkol kullanma sıklığı incelendiğinde %25,1'i ayda bir kez, %21,8'i ayda iki veya üç kez, %20,9'u hafta da bir kez, %16,7'si haftada iki veya üç kez, %8,4'ü her gün alkol tükettiğini ifade etmiştir. En düşük oranda alkol tükettiğini ifade edenler ise %7,1 ile yılda bir iki kere özel günlerde alkol tükettiğini ifade eden genç bireylerdir.

Tablo 8. Ergenlerin Alkol Tükettikleri Ortamlara Göre Dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Geçerli	Ev	88	36,1	36,1	36,1
	Eğlence yerleri	114	46,7	46,7	82,8
	Arkadaşının evi	25	10,2	10,2	93,0
	İş ve arkadaş toplantısı	7	2,9	2,9	95,9
	Her yer	8	3,3	3,3	99,2
	Gözden ırak yerler	2	,8	,8	100,0
	Toplam	244	100,0	100,0	

Araştırmaya katılan bireylerin alkol tüketim ortamları tablo 8'de incelendiğinde, %46,7'si eğlence yerlerinde, %36,1'i evlerinde, %10,2'si arkadaşlarının evinde, %3,3'ü bulunan her yerde, %2,9'u iş ve arkadaş toplantılarında, %0,8 i gözden ırak olan yerlerde (park araç içinde vb.) alkol tükettiklerini ifade etmişlerdir.

Tablo 9. Alkol Tüketilen Yerin Cinsiyetlere Göre Farklılaşması t Testi

		Levene's Test for Equality of Variances		t-test for Equality of Means						
		F	Sig.	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference	Std. Error Difference	95% Confidence Interval of the Difference	
									Lower	Upper
Alkol kullanma ortamı	Equal variances assumed	9,079	,003	-2,277	242	,024	-,34	,148	-,627	-,045
	Equal variances not assumed			-2,146	167,029	,033	-,34	,157	-,645	-,027

Alkol kullanma ortamı cinsiyet grupları arasındaki farklılaşma tablo 4'den t testi ile incelendiğinde alkol kullanma ortamına göre (sig.2 tailed, $0.033 < 0.05$) gruplar arasında anlamlı bir fark vardır.

Alkolün temin edildiği yer incelendiğinde ise katılımcıların %47,5'i, içkilerini büyük marketlerden, %22,5'i büfelerden, %18,4'ü bakkaldan, %7,4'ü barlardan, %3,3'ü ulaşabildiği her yerden ve %8'i de arkadaşlarından temin ettiğini özellikle kendilerinin içki satın almadıklarını ifade etmişlerdir. "Mekân ve alkol tüketimi ilişkisi sürecinde kaldığınız yerde sürekli içki kullanıyor musunuz?" soruna katılımcıların %81,5'i hayır, %18,4'ü ise evet cevabını vermiştir. "Evinize gelen misafire içki ikram eder misiniz?" diye sorulduğunda ise, katılımcıların %48'i hayır, %44,3'ü evet ve %7,8'i ise isteğine göre cevabını vermiştir.

Alkol Tüketim Nedenleri: Tablo 10 incelendiğinde katılımcıların %40,3'ü rahat edebilmek için, %21,4'ü eğlenmek için, %13,6'sı zevk, keyif verdiği için, %11,9'u birkaç kadeh almadan kimseyle konuşmıyorum, %3,7'si suçluluktan kaçmak için, %3,7'si arkadaşlarla muhabbet ortamına uymak için, %3,3'ü seksüel ilişkisini düzenlediği için, %8'i normalken söyleyemediklerini söyleyebilmek ve %8'i sıkıntıları için alkol kullandığını ifade etmiştir. Yalnızlıktan alkol aldığını ifade edenlerin oranı ise; oldukça düşüktür(%4).

110 GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI...

Tablo 10. Ergenlerin Alkol Tüketim Nedenlerine Göre Dağılımları

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmış Yüzde
Geçerli	Bir kaç kadeh almadan kimseyle konuşmıyorum	29	11,9	11,9	11,9
	Rahat edebilmem için içmeliyim	98	40,2	40,3	52,3
	Seksüel tatmin vasıtası olarak kullanıyorum	8	3,3	3,3	55,6
	Suçluluktan kaçmak için kullanıyorum	9	3,7	3,7	59,3
	Eğlenmek için	52	21,3	21,4	80,7
	Yalnızlık	1	,4	,4	81,1
	Sıkıntılarımdan kurtulmak için	2	,8	,8	81,9
	Arkadaşlarla muhabbet, ortama uymak	9	3,7	3,7	85,6
	Keyif, zevk aldığım için	33	13,5	13,6	99,2
	Normalden söyleyemediklerimi söyleyebilmek için	2	,8	,8	100,0
	Toplam	243	99,6	100,0	
Kayıp	Cevapsız	1	,4		
Toplam		244	100,0		

Ergenlerin Alkol Aldıktan Sonra Ertesi Gün Kendinizi Nasıl Hissettikleri: Alkol kullanan bireylere alkol aldıklarının ertesi günü kendilerini nasıl hissettikleri sorulduğunda, %39,3'ü bitkin, %25'i dinamik, %16'sı uykusuz, %6,1'i huzursuz, %6,1'i normal, %4,1'i bulantı ve kusma, %1,6'sı mutlu, %8'i kaygılı-endişeli, %8'i ise kasılma hissettiklerini belirtmişlerdir.

Katılımcıların %94,2'si sarhoşken araba kullanmaktan, içki içme sırasında araba kullanmaktan ya da alkollü içeceklerin tesirindeyken araba kullanmaktan ceza almadığını ifade ederken, %5,7'si ise sarhoşken araba kullanmaktan, içki içme sırasında araba kullanmaktan ya da alkollü içeceklerin tesirindeyken araba kullanmaktan ceza aldığını belirtmiştir.

Alkol Fiyatlarındaki Değişimden Etkilenme: Tablo 11 incelendiğinde alkol fiyatlarındaki değişim alkol tüketimini etkileyip etkilemediği sorulduğunda katılımcıların %75,8'i fiyat değişimlerinden etkilendiğini ifade ederken fiyat değişimlerinden etkilendiğini ifade edenlerin oranı %24,2'dir .

Tablo 11. Alkol Fiyatındaki Değişimden Etkilenme Durumu

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Geçerli	Evet	185	75,8	75,8	75,8
	Hayır	59	24,2	24,2	100,0
	Toplam	244	100,0	100,0	

Fiyat değişiminden etkilendiğini belirten bireylere etkilenme yönleri tablo 12'de incelendiğinde %73,4'ü daha az tükettiklerini, %6'sı daha çok tükettiklerini belirtmişlerdir.

Tablo 12. Alkol Fiyatlarının Etkileme Yönü

		Frekans	Yüzde	Geçerli Yüzde	Yığılmalı Yüzde
Geçerli	Daha az tüketiyorum	179	73,4	96,8	96,8
	Daha çok tüketiyorum	6	2,5	3,2	100,0
	Toplam	185	75,8	100,0	
Kayıp	Uygulanamaz	59	24,2		
Toplam		244	100,0		

Ergenlerde Sigara ve Alkol Tüketimi: Dağılım tablo 13'te incelendiğinde sigara kullandığını ifade eden bireylerin %91,3'ü alkol kullandığını ifade etmiştir. Sigara kullanan ve alkol kullanmayanların oranı ise; %7'dir. Dağılıma göre sigara kullanımına göre alkol kullanan ve kullanmayanlar arasında bir farklılaşma söz konusudur (ki-kare=.006, $p<.05$).

Tablo 13. Ergenlerde Sigara Kullanma ve Alkol Kullanmaya Göre Dağılım

			Sigara kullanıyor musunuz?		Toplam
			Evet	Hayır	
Alkol kullanıyor musunuz	Evet	Sayı	116	128	244
		% Satır	47,5%	52,5%	100,0%
		% Sütun	91,3%	79,5%	84,7%
		% Toplam	40,3%	44,4%	84,7%
	Hayır	Sayı	11	33	44
		% Satır	25,0%	75,0%	100,0%
		% Sütun	8,7%	20,5%	15,3%
		% Toplam	3,8%	11,5%	15,3%
Toplam	Sayı	127	161	288	
	% Satır	44,1%	55,9%	100,0%	
	% Sütun	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Toplam	44,1%	55,9%	100,0%	

Çalışma verileri logistic regresyon modelinde adimsal eleme yöntemi ile analiz edildiğinde aşağıdaki dağılım görülmektedir. Dağılım incelendiğinde bireylerin büyüdüleri yer, ailede alkol kullanımı, arkadaş çevresinde alkol kullanımı, akrabalar arasında alkol kullanımı, babanın gelir düzeyinin alkol kullanımı üzerine etkisi görülecektir. Model kurulurken aile durumu ve babanın eğitim durumu gibi bağımsız değişkenlerde analize tabi tutulmuş ancak bağımlı değişkenler üzerinde etkisi görülmediğinden analizden çıkarılmıştır.

Tablo 14. Bağımsız Değişkenlerin Alkol Kullanma Bağımlı Değişkenine Etkisine Yönelik Lojistic Regresyon Analizi

	B	S.E.	Wald	df	P değeri Sig.	Odds Oranı Exp(B)	95,0% C.I.for EXP(B)	
							Lower	Upper
Step 1(a)								
b.yer_2			9,650	2	,008			
b.yer_2(1)	-,400	,760	,277	1	,598	,670	,151	2,972
b.yer_2(2)	1,080	,655	2,719	1	,099	2,945	,816	10,631
Aile durumu			,632	2	,729			
Aile durumu (1)	-1,002	1,260	,632	1	,427	,367	,031	4,337
Aile durumu (2)	18,983	7820,064	,000	1	,998	175479557,601	,000	
Baba eğitim durumu	-,162	,168	,931	1	,334	,850	,612	1,182
Aile alkol A(1)	2,310	,431	28,786	1	,000	10,072	4,332	23,419
Arkadaş alkol B(1)	2,277	,773	8,675	1	,003	9,750	2,142	44,377
Akraba alkol C(1)	-1,240	,656	3,574	1	,059	,289	,080	1,047
Grp baba a. gelir	-,290	,158	3,352	1	,067	,749	,549	1,021
Constant	9,257	2606,688	,000	1	,997	10478,009		
Step 2(a)								
b.yer_2			11,344	2	,003			
b.yer_2(1)	-,175	,732	,057	1	,811	,839	,200	3,526
b.yer_2(2)	1,326	,643	4,248	1	,039	3,765	1,067	13,285
Aile alkol A(1)	-,182	,170	1,140	1	,286	,834	,598	1,164
Arkadaş alkol B(1)	2,203	,419	27,643	1	,000	9,048	3,981	20,566
Akraba alkol C(1)	1,843	,697	6,990	1	,008	6,313	1,611	24,745
Grp baba a. gelir	-1,178	,628	3,515	1	,061	,308	,090	1,055
b.yer_2	-,301	,154	3,837	1	,050	,740	,547	1,000

114 GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI...

Step 3(a)	Constant	2,664	,982	7,367	1	,007	14,357		
	b.yer_2			10,741	2	,005			
	b.yer_2(1)	-,401	,693	,335	1	,563	,670	,172	2,603
	b.yer_2(2)	1,097	,597	3,371	1	,066	2,994	,929	9,651
	Aile alkol A(1)	2,163	,414	27,250	1	,000	8,693	3,860	19,580
	Arkadaş alkol B(1)	1,858	,688	7,295	1	,007	6,410	1,665	24,679
	Akraba alkol C(1)	-,133	,622	3,316	1	,069	,322	,095	1,090
	Grp baba a. gelir	-,341	,149	5,271	1	,022	,711	,531	,951
	Constant	1,859	,609	9,300	1	,002	6,416		

Alkol kullanma üzerinde büyünülen yerin etkisi köy kasaba referans grubu olarak alındığında ilçelerde .670; iller de ise, 2,99 oranında artmaktadır. Alkol kullanma risk olarak düşünüldüğünde ailede alkol kullanımı bireysel kullanımı 8,693 oranında arttırmaktadır. Arkadaş çevresinde alkol kullanımı ise 6,44 oranında arttırırken akrabaların alkol kullanımı, 322 ve baba geliri ise; 711 oranında kullanımda etkilidir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gençlerin alkollü içki kullanması sosyal olayların çok faktörlülüğü esasında düşünülerek, çeşitli etkenlerin bir araya gelmesi ile açıklanabilir. Yaptığımız çalışmada alkol tüketimini etkileyen sosyal ve kültürel faktörlerin neler olduğu yapısal fonksiyonalist yaklaşım çerçevesinde sosyalizasyon süreci esas alınarak değerlendirilmiştir. Bireysel gelişimin sosyal öğrenmelerin sonucu olduğu düşünüldüğünde etkileşim çevresinin bu tür alışkanlıkların kazanımı üzerindeki etkisi açıktır. Sosyo-kültürel faktörler, ailenin olaya bakışı ve ailenin özellikleri, bireyin model alması, kişilik yapısı,akran grupları, içilen içkinin cinsi –bira gibi hafif sayılıp alınmasında sakınca görülmeyen gittikçe artan miktarda alına içkiler-, kitle iletişim araçlarındaki reklamcılık alkol tüketimini arttıran faktörlerdendir (Usanmaz 1993: 13). Araştırma sonuçları arasında görülen bireylerin alkol kullanmaları ile ailelerinin alkol kullanmaları arasındaki anlamlı ilişki sosyal çevrenin yadsınamaz etkisini ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Sosyal çevrenin etkisini vurgulayan bir diğer sonuç da alkol kullanımı ile bireylerin

gelişimlerinin büyük bir kısmını tamamladıkları yerleşim birimi türü arasındaki ilişkidir.

Gerçekleştirdiğimiz çalışmada alkol fiyatlarının tüketim üzerinde etkisi görülmüştür. Katılımcılardan alkol tükettiğini belirten bireyler fiyat artışlarından olumsuz etkilendiklerini ifade etmişlerdir. Bu sonuç hipotezimizle ilişkilendirildiğinde hipotezimi doğrulanmıştır. Çalışma incelendiğinde alkol kullanma ile ailelerin gelir düzeyleri ve bireylerin gelir düzeyleri arasında anlamlı ilişkiler söz konusudur. Yapılan bir çalışmada üniversite öğrencileri ve genç yetişkinler arasında alkol kullanımı üzerinde alkolün fiyat etkisi araştırıldığında yüksek alkol fiyatlarıyla karşılaşan üniversite öğrencilerden hiç içki içmeyenlerin ılımlı içki içmeye, ılımlı içenlerin ise; yoğun içiciliğe olan eğilimlerini azalttığını göstermiştir. Başka bir çalışma ise; üniversite öğrencileri arasında düşük alkol ücretinin ağır içicilik oranını arttırdığını göstermektedir. Fiyat artışlarının yoğun içiciler ve sosyal içiciler in alkol tüketimlerinde azalmaya sebep olduğu şeklindedir (Williams, Chaloupka 2005:88). Bu çalışmalardan görüleceği üzere yaşı tutmayan bireyler artan fiyatlardan daha çok etkilenmekte ve içki tüketimleri daha yaşlı bireylere göre daha fazla azalma göstermektedir (Chaloupka and Grossman 2002:22-24).

Çalışmada ergenlerden alkole başlama yaşı incelendiğinde 18 yaşına kadar başlayanların çok yüksek oranda olduğu görülmektedir (%85,2). Bu sonuç bize alkol satın almada, kullanmadaki en düşük alkol kullanma yaşı uygulaması olana 18 yaş uygulamasının başarısız olduğunu göstermektedir. Bu kapsamda alınacak önlemler ve çeşitli eğitim faaliyetleri ile satıcıların bilinçlendirilmesi gerekmektedir. Yurt dışında gerçekleştirilen çalışmalarda birincil ve en çok konuşulan alkol önlemleri belirli yaşa gelmemiş gençler ve en düşük alkol kullanma yaşı (EDAKY) (minimum legal drinking age) olan 21 yaş ile ilişkilidir. Bir çok boylamsal araştırma minimum içki kullanma yaşı olan 21'in alkol tüketiminin azaltılmasında ve trafik kazalarının azalmasında 18-20 yaşa göre daha etkili olduğunu göstermiştir. Bu çalışmalarda minimum yasal alkol içme yaşı 18 olan eyaletlerdeki yüksek okul öğrencilerinin en düşük alkol kullanma yaşı 21 olan yurttaşlarına göre daha çok alkollü içki içtikleri görülmektedir. Bu kapsamda bu yaş sınırının yükseltilmesi uygulaması üzerinde düşünülmesi gereken bir konudur.

Genel nüfus içinde alkollü içki satan yerlerin yasal olarak sınırlandırılması alkol tüketiminin azaltılması ve genel nüfus üzerinde akollle ilişkili

problemler kapsamında önemlidir. Analitik metotlar kullanılarak gerçekleştirilen son çalışmalar göstermiştir ki; alkol satış mağazalarının yüksek derecede yoğunluğu, adam öldürme ve saldırı eylemlerinin artışı ile ilişkilidir (Wagenaar, Toomey 2004-2005: 231).

Çalışmada gerçekleştirdiğimiz regresyon analizinde görüleceği gibi alkol kullanma düzeyi aile içinde alkol kullanma, arkadaş çevresinde alkol kullanma durumlarından etkilenmekte, aynı şekilde bu risk bireylerin büyüdüğü mekana göre farklılaşmaktadır. Bu sonuçlar hipotezlerimizi doğrular niteliktedir. Bu sonuçlar itibariyle sosyalizasyon sürecinin etkisi yadsınmaz.

KAYNAKÇA

- AKAN, Vildan, (1994). "Üniversite Gençliğinin Genel Uyum Ve İş Gücü", *Dünyada Ve Türkiye' de Güncel Sosyolojik Gelişmeler*, Ankara, Sosyoloji Derneği Yayınları, s:873-878.
- ANKAY, Aydın, (1992). *Ruh Sağlığı Ve Davranış Bozuklukları*. Ankara. Turhan Kitapevi.
- ARSLANTÜRK, Zeki ve Tayfun AMMAN. (2000). *Sosyoloji*, İstanbul, Kaktüs Yayınları.
- ~~A-YDIN, Mehmet. (1986). "Gençlerde Şahsiyet Teşekkülü Hazırlayan Faktörler", *Selçuk Üniversitesi 2. Gençlik Kongresi Tebliğler*, 6- 8 Kasım 1986, Konya. Atatürk İlkeleri Ve İnkılap Tarihi Araştırma Ve Uygulama Merkezi Yayınları.~~
- BAYHAN, Vehbi. (1997). *Üniversite Gençliğinde Anomi Ve Yabancılaşma*, Ankara. Kültür Bakanlığı Yayınları.
- BURCU, Esra. (2003). "Alcohol And Drug Use In Young Apprentices: Effect of Social Control in the Family". *Journal of Youth and Adolescence*. New York: Vol.32, Iss. 4; n: 291.
- CHALOUPKA, Frank, Michael GROSSMAN ve Henry SAFFER, (2002). "The Effects Of Price On Alcohol Consumption. and Alcohol-Related Problems". *Alcohol Research and Health*. n.26. s: 22-33.
- GİRİTLİ, İsmet. (1970). *Gençlik Hareketleri ve Ötesi*, İstanbul. Garanti Matbaası,
- GÜRSES, Fulya ve Hasan Basri GÜRSES, (1997). *Dünyada ve Türkiye' de Gençlik*, İstanbul. Toplumsal Dönüşüm Yayınevi,
- MANGIR, Mine, Neriman ARAL ve Gülen BARAN. (1992). *Yurtta Kalan Üniversite Öğrencilerinin Sigara Ve Alkol Kullanımlarının İncelenmesi*. A.Ü.Ziraat Fak Yayınları, Ankara
- MARDİN, Şerif. (1994). "Türkiye'de Gençlik ve Şiddet", (Çev: Mustafa Erdoğan), *Türk Modernleşmesi Makaleler 4*, İstanbul. İletişim Yayınları, s:251-290.
- MONTI, Peter, Tracy O'LEARY ve Bitan BORSARI. (2004-2005). "Drinking Among Young Adults". *Alcohol Research & Health*. vol 28, no 4, s: 236-244.

- ÖGEL, Kültegin. (2003). *Gençlerde Madde Kullanım Yaygınlığı Ve Özelliklerinin Değerlendirilmesi. 2001 Araştırma Sonuçları*. İstanbul. Ekform Ltd.
- ÖGEL, Kültegin, Defne TAMAR ve diğerleri (2001). "Lise Gençleri Arasında Alkol ve Sigara Kullanım Yaygınlığı". *Türk Psikiyatri Dergisi*. cilt 12, sayı 1. s: 47-52 .
- ÖZERKMEN, Necmettin. (2004) "Ergenlerde Sigara İçme Davranışını Etkileyen Faktörlerin Sosyolojik Analizi" . *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*. cilt 7, no 1. s: 77-105.
- PASCALL, Mallie, Melina BENSAMIN ve Robert L. FLEWELLING. (2004). "Racial/Ethnic Differences In The Association Between College Attendance And Heavy Alcohol Use: A National Study". *Journal of Studies on Alcohol*. 66. no 2, s: 266-274
- TAMAR, Defne ve Kültegin ÖGEL. (1997). "Ergenlik Döneminde Madde Kullanımı, rgenlikte Ruhsal Sorunlara Yaklaşım". *Özel Ege Psikiyatri* . Kış 1997, s: 2-15.
- TOL, Canan. (1990). *Lise Öğrencilerinin Alkol Kullanımını Etkileyen Bazı Değişkenler*. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Yüksek Lisans Tezi.
- TEZCAN, Mahmut. (1997): *Gençlik Sosyolojisi Ve Antropolojisi Araştırmaları*, Ankara. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları,
- TÜRKER-KÜYEL, Mübahat, (1986). *Gençlik Kavramı*, Erdem, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, cilt 2, sayı.2.
- ULUSOY, Demet. (1994). *Sosyalizasyon*, Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- USAL, Alparslan ve Zeynep KUŞLUVAN. (2000). *Davranış Bilimleri Sosyal Psikoloji*, İzmir. Barış Yayınları.
- USANMAZ, Sevil. (1993). Ankara Şehir Merkezindeki Lise Öğrencilerinin Sigara Ve Alkol Kullanımının Araştırılması. Ankara. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Basılmamış Bilim Uzmanlığı Tezi.
- WAGENAR, Alexander, Toomey TRACI ve M. Lenk KATHLEEN. (2004/2005). "Environmental Influences on Young Adult Drinking". *Alcohol Research & Health*. vol 28, no. 4, s:230-235.
- WILLIAMS, Jilliams, Frank J.CHALLOUPKA ve Henry WENCHSLER. (2005). "Are There Differential Effects of Price and Policy on College Students Drinking Intensity". *Contemporary Economic Policy*. vol: 23, no:1. s: 78-90.
- WHITE, Helene Raskin Ve Kristina JACKSON. (2004-2005). "Social and Psychological Influences on Emerging Adult Drinking Behavior". *Alcohol Research Health*. Vol: 28. no. 4, s:182-190.
- YÖRÜKOĞLU, Atalay. (1996). *Gençlik Çağı*. İstanbul. Özgür yayınları

118 GENÇLERİN ALKOL TÜKETİM DAVRANIŞLARI VE BU DAVRANIŞLARINI...

YÜNCÜ, Zeki, Umut YILDIZ ve diğerleri. (2005). Alkol Kullanım Bozukluğu Olan Olguların Sosyal Destek Sistemlerinin Değerlendirilmesi. *Bağımlılık Dergisi*. cilt 6. sayı 3, s:129-135.

http://www3.who.int/whosis/alcohol/alcohol_apc_data.cfm?path=whosis,alcohol_alcohol_apc.alcohol_apc_data&language=english. 08.04.2006 20:50

<http://www.die.gov.tr/gostergeler.htm>. 08.04.2006 20:45